

**NÁHRADA TROV KONANIA V CIVILNOM SPOROVOM KONANÍ –
USTÁLENIE OTÁZKY PROCESNÉHO ÚSPECHU SPOROVÝCH STRÁN V
KONANÍ PRED POUŽITÍM USTANOVENIA § 257 CIVILNÉHO
SPOROVÉHO PORIADKU**

Pred tým, než všeobecný súd dospeje k záveru o potrebe aplikácie ustanovenia § 257 CSP, je potrebné ustáliť otázku procesného úspechu sporových strán, keďže účelom tohto ustanovenia je odstránenie neprimeranej tvrdosti voči strane sporu, ktorá nemala v konaní úspech v záujme dosiahnutia spravodlivosti.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 225/2020 z 27. augusta 2020)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovvej a sudcu Petra Molnára (sudca spravodajca) prerokoval ústavnú sťažnosť M. L., zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Szöllőssym, Mlynská 28, Košice, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16 Co 14/2019 z 9. decembra 2019 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. L. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd časťou výroku rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16 Co 14/2019 z 9. decembra 2019, ktorou potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch o náhrade trov konania a o nároku znaleckej organizácie na náhradu trov konania za znalecké úkony proti žalobcovi a žalovanému v rozsahu 50 %, ako aj výrokom, ktorým rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania, **p o r u š e n é b o l i .**

2. Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16 Co 14/2019 z 9. decembra 2019 v tej časti výroku, ktorou potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch o náhrade trov konania a o nároku znaleckej organizácie na náhradu trov konania za znalecké úkony proti žalobcovi a žalovanému v rozsahu 50 %, ako aj výrok, ktorým rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania, **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. M. L. **p r i z n á v a** náhradu trov konania v sume 450,29 € (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťdeväť centov), ktoré je Krajský súd v Prešove povinný vyplatiť na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Milana Szöllőssyho, Mlynská 28, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 225/2020-9 z 26. mája 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť M. L. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 16 Co 14/2019 z 9. decembra 2019 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ v procesnom postavení žalobcu sa v konaní vedenom Okresným súdom Prešov (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 20 C 239/2016 domáhal náhrady škody z ublíženia na zdraví, konkrétne náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 45 916 € s prísľušenstvom a zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 22 958 €. Sťažovateľ vzal žalobu v časti o zaplatenie sumy 30 994 € späť z dôvodu, že počas konania vo veci samej došlo k uhradeniu predmetnej sumy žalovaným, a preto okresný súd konanie o zaplatenie sumy 30 994 € zastavil. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 20 C 239/2016 zo 4. decembra 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) tiež priznal sťažovateľovi zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 3 099,33 € s prísľušenstvom a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Ďalšími výrokmi rozhodol, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania a že znalecká organizácia má nárok na náhradu trov konania za znalecké úkony voči žalobcovi i žalovanému v rozsahu 50 %.

3. Sťažovateľ napadol odvolaním výroky rozsudku okresného súdu, ktorými žalobu v prevyšujúcej časti zamietol, ktorým rozhodol o náhrade trov konania a o povinnosti strán zaplatiť znaleckej organizácii náhradu trov konania za znalecké úkony každej v rozsahu 50 %. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil prvoinštančný rozsudok s výnimkou výrokov I a II, ktoré neboli odvolaním napadnuté a o trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že sťažovateľ nemá nárok na ich náhradu a žalovanému ich náhradu nepriznal.

4. Sťažovateľ namieta porušenie označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru v súvislosti s výrokom napadnutého rozsudku krajského súdu potvrdzujúcim rozsudok okresného súdu o náhrade trov konania, ako aj v súvislosti s výrokom o náhrade trov odvolacieho konania. Podľa názoru sťažovateľa krajský súd nesprávne aplikoval ustanovenia Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) upravujúce náhradu trov konania, pretože samotný úspech v konaní „nemožno hodnotiť mechanicky len porovnaním toho, akú sumu si žalobca uplatnil podanou žalobou a aká suma mu bola v konečnom rozhodnutí priznaná. Je potrebné prihliadať aj na ďalšie skutočnosti a to na priebeh konania, na predmet konania, druh uplatneného nároku a okolnosti prípadu, či rozhodnutie nezáviselo od úvahy súdu, prípadne či nezávisela výška plnenia od odborných znalostí a bola určená na základe znaleckého posudku alebo na základe úvahy súdu. Hodnotenie úspechu v konaní musí byť prísne individuálne s prihliadnutím na konkrétnu právnu úpravu vzťahujúcu sa k samotnému uplatnenému nároku ako aj na všetky relevantné okolnosti prípadu.“.

5. Podľa názoru sťažovateľa za neúspech v konaní je „možné považovať len nepriznanie tej časti nároku, ktorej nepriznanie mohol resp. mal sťažovateľ predvídať už pri podaní žalobného návrhu a takýto predpoklad sťažovateľa možno od neho spravodlivo požadovať vzhľadom na povahu nároku... výška náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia závisí v zmysle zákona č. 437/2004 Z. z. primárne od bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia. Toto bodové hodnotenie stanovuje hodnotiaci lekár, teda osoba s odbornými znalosťami,

ktorými samotný sťažovateľ nedisponoval a nevedel sám pri podaní žaloby vyhodnotiť dôvodnosť výšky týchto uplatnených nárokov, pokiaľ tieto záviseli od bodového hodnotenia... Pokiaľ bol v konaní predložený znalecký posudok, a tento určil nižšie bodové hodnotenie, čo malo potom vplyv aj na výšku priznanej náhrady, nemožno túto skutočnosť hodnotiť pri rozhodovaní o náhrade trov konania na ťarchu sťažovateľa. Sťažovateľ totiž objektívne nemal schopnosti na to, aby výšku svojho nároku s ohľadom na nedostatok odborných vedomostí presne určil, resp. aby kriticky zhodnotil počet bodov určených v lekárskom posudku hodnotiacim lekárom... Obdobné princípy platia aj pri rozhodovaní o nároku sťažovateľa na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 č. 437/2004 Z. z. Dôvodnosť a výšku tohto nároku nevie sťažovateľ pri podaní žaloby presne určiť, nakoľko v zmysle uvedeného ustanovenia dôvodnosť a výšku tohto nároku určuje súd svojím rozhodnutím na základe vlastnej úvahy.“.

6. Sťažovateľ zastáva názor, že „došlo k postupu všeobecného súdu, ktorý je v zjavnom rozpore s princípmi spravodlivosti... krajský súd na ťarchu sťažovateľa, postupoval v rozpore s princípom právnej istoty, nakoľko zaťažil sťažovateľa zodpovednosťou za okolnosti, ktoré nemohol predvídať“.

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie, navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu, napadnutý rozsudok zrušil, vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a priznal sťažovateľovi náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu

8. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedníčku krajského súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti a zároveň ju vyzval, aby oznámila, či trvá na ústnom pojednávaní vo veci. Krajskému súdu doručil i uznesenie o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie sp. zn. II. ÚS 225/2020 z 26. mája 2020.

9. Na základe výzvy ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila predsedníčka krajského súdu podaním sp. zn. Spr 336/20 zo 4. júna 2020. Predsedníčka krajského súdu vo svojom vyjadrení okrem iného uviedla:

„Odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch, ktorým súd žalobu v prevyšujúcej časti zamietol a vo výroku o trovách konania. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa ust. § 396 ods. 1 a 2 v spojení s § 262 ods. 1, § 255 ods. 1 a § 257 zákona č. C. s. p. tak, že žalovanému, ktorý mal v konaní plný úspech náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

V odvolacom konaní súd vychádzal z ust. § 255 ods. 1 a § 257 Civilného sporového poriadku upravujúcich trovy konania. Stranám nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Odvolací súd pri rozhodovaní o trovách odvolacieho konania bral do úvahy skutočnosť, že sťažovateľ bol v konaní zastúpený advokátom. Jeho odvolanie predovšetkým smerovalo proti výroku o zamietnutí v prevyšujúcej časti, žiadal priznať 50 % zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia aj napriek tomu, že v konaní pred súdom I. inštancie bolo žalovaným na základe znaleckého posudku takéto zvýšenie vyvrátené a za primerané bolo priznané vo výške 10 %. Nemožno opomenúť fakt, že advokát má poznať bežnú judikatúru v žalovanej veci a vyhodnotiť úspech, príp. neúspech žalobcu. V odvolacom konaní bolo potrebné sa stotožniť s tvrdením žalovaného, že zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia o 50 % prichádza do úvahy z dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktoré sťažovateľ nespĺňa a

tento fakt bol zrejmy už v konaní pred súdom I. inštancie. Odvolací súd vychádzal aj z ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít, podľa ktorej mimoriadne zvýšenie ohodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia prichádza do úvahy len celkom výnimočne a to vtedy, keď kultúrne, športové či iné zapojenie poškodeného pred úrazom bolo na vysokej úrovni a mimoriadne (obdobne (Rc) 1 Cz 60/88, rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 90/2004- (Rc) 74/2005, rozsudok NS SR zo dňa 29. 9. 2005 sp. zn. 3 Cdo 74/2005).

Výsledok odvolacieho konania sťažovateľ, zastúpený advokátom, mohol predvídať. V konaní bol predložený lekárske posudok, znalecký posudok, súd prvej inštancie rozhodnutie náležite a presvedčivo odôvodnil. Preto mám za to, že pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov konania odvolací súd rozhodoval správne, keď postupoval v súlade s ust. § 255 ods. 1 v spojení s ust. § 257 C. s. p. Keďže odvolací súd vzhľadom na dôvody hodné osobitného zreteľa, vzhľadom na to, že sťažovateľ v mladom produktívnom veku zostal hendikepovaný vo všetkých oblastiach života, a vzhľadom ku skutočnosti, že žalovaný je obchodnou spoločnosťou a jej majetková podstata je neporovnateľná s príjmom sťažovateľa, priznanie trov konania žalovanému by bolo podľa názoru odvolacieho súdu v rozpore s dobrými mravmi.“

10. V závere svojho vyjadrenia predsedníčka krajského súdu uviedla, že napadnutý rozsudok považuje za zákonný, preskúmateľný a nearbitrárny, preto niet dôvodu na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Predsedníčka krajského súdu zároveň vyjadrila súhlas s upustením od verejného ústneho pojednávania vo veci pred ústavným súdom.

11. Ústavný súd upovedomil podľa § 126 zákona o ústavnom súde Komunálnu poisťovňu, a. s., Vienna Insurance Group, Štefánikova 17, Bratislava, ako zúčastnenú osobu v konaní pred ústavným súdom a žalovanú v konaní pred krajským súdom, o prijatí ústavnej sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie, zaslal jej sťažnosť a uznesenie o prijatí č. k. II. ÚS 225/2020-9 z 26. mája 2020 na prípadné vyjadrenie v lehote 10 dní od doručenia upovedomenia.

12. Komunálna poisťovňa, a. s. (ďalej len „zúčastnená osoba“), zastúpená advokátom Mgr. Daliborom Tverďákom, Krmanova 1, Košice, sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila podaním doručeným ústavnému súdu 13. júla 2020, v ktorom uviedla, že považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľa za nedôvodnú, a vyjadrila presvedčenie, že napadnutým rozsudkom krajského súdu nedošlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, ako ani práva na spravodlivé súdne konanie. Zúčastnená osoba poukázala na to, že petit ústavnej sťažnosti je v rozpore s jej odôvodnením, keďže sťažovateľ navrhuje zrušenie celého napadnutého rozsudku krajského súdu, avšak z odôvodnenia ústavnej sťažnosti vyplýva, že porušenie označeného základného práva podľa ústavy a práva podľa dohovoru namieta len vo vzťahu k rozhodnutiu o náhrade trov konania.

13. Zúčastnená osoba považuje názor sťažovateľa, že ak bol úspešný v základe nároku, mal by mať nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % za porušenie základných princípov civilného sporového konania, a poukazuje na to, že „... dôležitým meradlom pre priznanie nároku na náhradu trov súdneho konania je zisťovanie pomeru úspechu, resp. miery úspechu sporových strán. Ak mala strana plný úspech v spore, prizná sa jej celá náhrada trov konania. Ak žiadna zo strán nemala v spore plný úspech, má každá z nich úspech čiastočný, t. j. každá zo strán sporu (žalobca aj žalovaný) je sčasti úspešná a sčasti neúspešná... V Civilnom sporovom poriadku absentuje právna úprava, ktorá bola za účinnosti občianskeho súdneho poriadku zakotvená v § 142 ods. 3 O. s. p. Podľa uvedenej úpravy mohol súd priznať sporovej strane plnú náhradu trov súdneho konania aj v prípade, ak strana mala úspech iba čiastočný, ak rozhodnutie súdu záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu. Nová právna úprava

zakotvená v Civilnom sporovom poriadku sa odlišuje od predchádzajúcej právnej úpravy v Občianskom súdnom poriadku, a teda obsahuje už len priznanie nároku na náhradu trov súdneho konania v zmysle zásady úspechu zakotvenej v § 255 ods. 1 a 2 CSP. Ustanovenie § 142 ods. 3 O. s. p. sa žiadnym spôsobom neprenieslo do nového procesného predpisu. Na prípadné odstránenie tvrdosti zákona slúži ustanovenie § 257 CSP, podľa ktorého súd neprizná náhradu trov konania žiadnej sporovej strane, ak sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa.“.

14. Zúčastnená osoba poukazuje na to, že ak rozhodnutie súdu závisí od jeho úvahy alebo od znaleckého posudku, je možné zohľadniť tzv. kritérium predvídateľnosti výsledku rozhodnutia, a zdôrazňuje, že zastúpenie strany právnym zástupcom zvyšuje mieru predvídateľnosti pri posúdení nároku na náhradu trov súdneho konania. Argumentácia sťažovateľa, že pri podaní žaloby nevedel vyhodnotiť dôvodnosť výšky uplatnených nárokov, je podľa jej názoru účelová a nesprávna, i s ohľadom na jeho právne zastúpenie advokátom. Návrh sťažovateľa vo vzťahu k náhrade trov odvolacieho konania, v ktorom miera jeho úspechu predstavovala 0 %, označila zúčastnená osoba ako „zjavné zneužitie práva“. V závere svojho vyjadrenia zúčastnená osoba navrhla, aby ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel.

15. Ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa, aby sa vyjadril, či trvá na konaní ústneho pojednávania, a zároveň mu zaslal vyjadrenie predsedníčky krajského súdu sp. zn. Spr 336/20 z 22. júna 2020 na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska. Právny zástupca sťažovateľa k vyjadreniu predsedníčky krajského súdu nezaujal stanovisko a neoznámil, či trvá na konaní ústneho pojednávania pred ústavným súdom.

16. Vzhľadom na oznámenie predsedníčky krajského súdu, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ako aj skutočnosť, že ústavný súd poučil právneho zástupcu sťažovateľa o tom, že v prípade nedoručenia stanoviska ku konaniu ústneho pojednávania bude ústavný súd toho názoru, že sťažovateľ súhlasí s upustením, ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantná právna úprava

17. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

18. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práva alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom stanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

19. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

20. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

21. Podľa § 255 ods. 1 CSP v znení neskorších predpisov súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci.

22. Podľa § 255 ods. 2 CSP ak mala strana vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov konania pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo.

23. Podľa § 256 ods. 1 CSP ak strana procesne zavinila zastavenie konania, súd prizná náhradu trov konania protistrane.

24. Podľa § 257 CSP výnimočne súd neprizná náhradu trov konania, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a posúdenie vecí ústavným súdom

25. Ústavný súd poukazuje na to, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnym východiskom pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50 ústavy). V súvislosti so základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy treba mať zároveň na zreteli aj čl. 46 ods. 4 ústavy, podľa ktorého podmienky a podrobnosti o súdnej ochrane ustanoví zákon, resp. čl. 51 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa možno domáhať práv uvedených okrem iného v čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (I. ÚS 56/01).

26. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08), a preto ich namietané porušenie možno preskúmavať spoločne.

27. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu je súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Ani judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nevyžaduje, aby na každý argument strany bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Georiadis c. Grécko z 29. 5. 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. 2. 1998).

28. Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

29. Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

30. Ústavný súd opakovane (z najnovšej judikatúry porov. medzi mnohými napr. II. ÚS 303/2017, II. ÚS 383/2017, II. ÚS 566/2018, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 105/2018,

II. ÚS 178/2019) judikuje, že považuje rozhodovanie všeobecných súdov o trovách konania za integrálnu súčasť civilného procesu a je zásadne výsadou všeobecného súdnictva.

31. Ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovaného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, z novej judikatúry pozri II. ÚS 153/2016, II. ÚS 357/2016, II. ÚS 681/2016, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 494/2018, II. ÚS 566/2018).

32. Ďalej ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že ak Civilný sporový poriadok vylučuje uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu o trovách konania (§ 419, § 420 a § 421 CSP), bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva. Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v takejto veci preto prichádza do úvahy iba v prípadoch extrémneho rozporu s princípmi spravodlivého súdneho konania (I. ÚS 56/2017, I. ÚS 188/2018).

33. Skutočnosť, že ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba výnimočne, ešte neznamená, že takýmito rozhodnutiami by nemohlo dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov. Ústavný súd už v minulosti rozhodol o porušení práv sťažovateľov rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania, a to napríklad v prípadoch nerešpektovania príslušných ustanovení zákona, resp. vyhlášky (II. ÚS 82/09, I. ÚS 119/2012, II. ÚS 536/2018), a tiež v prípade nedostatočného odôvodnenia právnych záverov všeobecného súdu (I. ÚS 423/2010).

34. Podľa názoru sťažovateľa krajský súd porušil jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nesprávnou aplikáciou právnych predpisov upravujúcich náhradu trov konania a nesprávnym posúdením otázky úspešnosti sťažovateľa v konaní, v ktorom dôvodnosť a výšku uplatnených nárokov nemohol sťažovateľ pri podaní žaloby predvídať, keďže záviseli od znaleckého posudku, resp. úvahy súdu.

35. Ústavný súd konštatuje, že aj keď sa sťažovateľ domáha zrušenia celého napadnutého rozsudku krajského súdu, jeho ústavná sťažnosť smeruje výlučne proti potvrdeniu prvoinštančného rozhodnutia o nároku na náhradu trov konania krajským súdom a proti rozhodnutiu o náhrade trov odvolacieho konania. Samotné rozhodnutie vo veci v časti, v ktorej krajský súd potvrdil zamietajúci výrok okresného súdu, ústavnou sťažnosťou napadnuté nebolo, nie je v tejto časti ani odôvodnené, preto sa jeho posudzovaním ústavný súd nezaoberal.

36. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh ústavný súd zistil, že okresný súd pri rozhodovaní o trovách prvoinštančného konania postupoval tak, že v časti zaplattenia sumy 30 994 €, ktorú vzal sťažovateľ späť po plnení žalovaného, priznal procesný úspech sťažovateľovi. Sťažovateľ bol úspešný v časti zaplattenia zvýšenia odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 3 099,33 €, teda celkovo bol úspešný v rozsahu 49,50 %, a vo zvyšných 50,50 % priznal procesný úspech žalovanému. Okresný súd vzhľadom na približne rovnaký pomer úspechu, resp. neúspechu sporových strán rozhodol, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania. Pokiaľ ide o znalečné, okresný súd znaleckej organizácii priznal trovy konania

za znalecké úkony v rozsahu 50 % proti sťažovateľovi i žalovanému vzhľadom na ich približne rovnaký úspech v konaní.

37. Krajský súd v napadnutom rozsudku potvrdil výrok okresného súdu vo vzťahu k trovám prvoinštančného konania, avšak z relevantnej časti jeho odôvodnenia vyplýva, že aplikoval § 257 CSP, keď súd výnimočne neprizná náhradu trov konania, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa. Krajský súd v napadnutom rozsudku argumentuje:

„Účelom ustanovenia § 257 C. s. p. je umožniť súdu zmierniť dôsledky právnych noriem upravujúcich náhradu trov konania zavedením moderačného absolučného práva. Toto ustanovenie je výrazom skutočnosti, že tam, kde zákon nemôže byť natoľko kazuistický, aby postihol celú rozmanitosť života, právo sa dotvára sudcovským výkladom v medziach ustanovených všeobecnými podmienkami uvedenými v zákone, za splnenia ktorých môže dôjsť rozhodnutím súdu k inému záveru o náhrade trov konania, než by plynul z použitia všeobecných zásad náhrady trov konania. Civilný sporový poriadok vyžaduje pre realizáciu tohto sudcovského moderačného práva, aby v danom prípade išlo o výnimočné okolnosti a dôvody hodné osobitného zreteľa.

Toto ustanovenie nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, na ktoré je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. (Pozri uznesenie Najvyššieho súdu SR z 28. januára 2010, sp. zn. 2 M Cdo 17/2009)

Jednou zo skupín prípadov, v ktorých aplikácia tohto ustanovenia prichádza do úvahy, sú prípady charakteristické sociálnym aspektom, ktorý vystupuje do popredia vtedy, keď povinná strana sporu nemôže uhradiť náhradu trov konania z dôvodov, ktoré sama nezavinila, alebo ich môže uhradiť len s veľkými ťažkosťami. V takýchto prípadoch súd zohľadňuje osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery oboch strán, prihliada na postoj strán v konaní a prípadne iné okolnosti a môže dospieť k záveru o úplnom nepriznaní trov konania úspešnej strane alebo o nepriznaní čiastočnom, a to práve s ohľadom na intenzitu preukázaných dôvodov hodných osobitného zreteľa. (Pozri uznesenie listinného súdu SR z 8. decembra 2011, sp. zn. II. ÚS 563/2011-14).

Podľa názoru odvolacieho súdu v prejednávanom prípade existujú dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré odôvodňujú nepriznanie trov konania žiadnej zo sporových strán. Uvedené dôvody spočívajú v sociálnych a majetkových pomeroch žalobcu (v súvislosti s jeho reálnymi možnosťami a schopnosťami). Aplikácia uvedeného ustanovenia podľa názoru odvolacieho súdu neodporuje dobrým mravom a nejde ani o neprimeranú tvrdosť voči žalovanému.

O nároku na náhradu trov odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 396 odsek I a 2 v spojení s § 262 odsek I, § 255 odsek I a § 257 C. s. p.. Z dôvodu plného úspechu žalovaného v odvolacom konaní by mu patril voči žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Vzhľadom na dôvodnosť podania žaloby a následky, ktoré sú v príčinnej súvislosti s dopravnou nehodou a ktoré spôsobili to, že človek v mladom produktívnom veku zostal „hendikepovaný vo všetkých oblastiach života“ je dôvodom hodným osobitného zreteľa. Oslabenie celkovej integrity jeho osobnosti má dopad na psychickú, sociálnu, finančnú sféru žalobcu a jeho rodiny. Podľa odvolacieho súdu zaťažiť žalobcu náhradou trov odvolacieho

konania aj vzhľadom k skutočnosti, že žalovaný je obchodnou spoločnosťou a jej majetková podstata je neporovnateľná s príjmom žalobcu by bolo v rozpore s dobrými mravmi.“

38. V sporovom konaní sa povinnosť nahradiť trovy konania spravuje predovšetkým zásadou úspechu v konaní (§ 255 CSP). Aplikácia § 257 CSP pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď síce sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania podľa § 255 a nasl. CSP, súd však dospeje k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach u strán sporu. Uplatnenie tohto osobitného kritéria na nepriznanie náhrady trov konania prichádza do úvahy len výnimočne a má sa vykladať prísne reštriktívne.

39. Z už uvedeného vyplýva, že pred tým, než všeobecný súd dospeje k záveru o potrebe aplikácie § 257 CSP, je potrebné ustáliť otázku procesného úspechu sporových strán, keďže účelom tohto ustanovenia je odstránenie neprimeranej tvrdosti voči strane sporu, ktorá nemala v konaní úspech v záujme dosiahnutia spravodlivosti. V okolnostiach posudzovanej veci krajský súd priamo, bez predchádzajúceho posúdenia procesného úspechu, resp. neúspechu aplikoval § 257 CSP, pričom jeho záver o procesnom úspechu sporových strán nie je možné z napadnutého rozsudku ani len vyvodit’.

40. Judikatúra i aplikačná prax tiež zdôrazňuje, že ak má súd v úmysle použiť moderačné právo, alebo ak jeho použitie niektorá zo strán navrhne, súd musí umožniť protistrane, aby sa k tomu vyjadrila. Súd je v prípade použitia § 257 CSP povinný vytvoriť procesný priestor umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k jeho použitiu. Ústavný súd zistil, že v právnej veci sťažovateľa krajský súd neumožnil stranám sporu zaujať stanovisko k aplikácii § 257 CSP.

41. Podľa názoru ústavného súdu sa krajský súd v právnej veci sťažovateľa natoľko odchýlil od dotknutých zákonných ustanovení, že zásadne poprel ich účel a význam, v dôsledku čoho je napadnutý rozsudok krajského súdu v posudzovanej časti neakceptovateľný a neudržateľný.

42. V súvislosti s posudzovaním procesného úspechu strán sporu v konaní, ktorého predmetom je nárok, ktorého dôvodnosť a výšku je možné len predvídať vzhľadom na to, že závisí od znaleckého posudku, resp. úvahy súdu, tak ako to bolo v prípade sťažovateľa, dáva ústavný súd do pozornosti krajského súdu právnu vedou i praxou akceptovaný názor, podľa ktorého zásadu úspechu vo veci (§ 255 CSP) treba uplatniť aj na konania, v ktorých výška plnenia závisí od úvahy súdu alebo od znaleckého posudku. V týchto prípadoch však žalobcu, ktorému bola priznaná aspoň časť žalobou uplatneného nároku, nemožno považovať za procesne neúspešného a ad absurdum ho zaťažovať procesnou zodpovednosťou za predvídanie „presného“ výsledku konania. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania je potrebné rozlíšiť, čo je základné a čo sprevádzajúce. Za základné sa považuje rozhodnutie, že do žalobcovho práva bolo zasiahnuté, výška ujmy je potom druhotná a nadväzujúca. Rovnako odborná otázka posudzovaná znalcom môže presahovať možnosti strany sporu, ktorá napr. výšku škody „iba“ odhaduje. Aj tu je primárny fakt, že škoda bola spôsobená; jej výška nasleduje. Žalobcu v takejto veci preto treba považovať za plne procesne úspešného, keďže mal plný úspech, čo sa týka základu uplatneného nároku, a súčasne výška plnenia, vyplývajúca z jeho procesného úspechu, závisela výlučne od úvahy súdu.

43. Pri posudzovaní napadnutého rozsudku krajského súdu pozornosti ústavného súdu neušlo, že krajský súd celkom opomenul odôvodniť potvrdenie odvolaním napadnutého

výroku o priznaní nároku na náhradu trov konania za znalecké úkony znaleckej organizácii forensic.sk inštitút forenzných medicínskych expertíz proti žalobcovi a žalovanému, obom v rozsahu 50 %. Uvedený postup krajského súdu považuje ústavný súd za svojvoľný a ústavne neakceptovateľný.

44. V dôsledku už uvedených nedostatkov poskytnutej súdnej ochrany zo strany krajského súdu, ktorá nezodpovedá právu sťažovateľa na ústavne konformný výklad a aplikáciu zákonných noriem a na riadne odôvodnenie rozhodnutia v jeho právnej veci ako významných súčastí práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1 tohto nálezu).

45. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

46. Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu (predovšetkým dôvody, uvedené v bodoch 39 až 43), bolo pre dovŕšenie ochrany porušených práv potrebné využiť aj právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, resp. podľa § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, a preto ústavný súd zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu v tej časti, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch o náhrade trov konania a o nároku znaleckej organizácie na náhradu trov konania za znalecké úkony proti žalobcovi a žalovanému v rozsahu 50 %, ako i súvzťažný výrok o nároku na náhradu trov odvolacieho konania a vrátil mu vec na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

47. Pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľa bude povinnosťou krajského súdu predovšetkým posúdiť ho v celom jeho rozsahu, náležite ustáliť procesný úspech sporových strán v prvoinštančnom konaní, aplikovať relevantnú právnu úpravu ústavne konformným spôsobom, a následne jasne a zrozumiteľne odôvodniť právne závery, ku ktorým dospel a na ktorých založil svoje rozhodnutie.

48. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

V.

Náhrada trov konania

49. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

50. Sťažovateľ si uplatnil nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním právnym zástupcom.

51. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Za dva úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania a podanie ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2019, ktorá bola 1062 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2020. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2020 v zmysle § 11 ods. 3

vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 177 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 10,62 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 187,62 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2020, t. j. za dva úkony 375,24 €. Uvedená suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Ústavný súd teda priznal úspešnému sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 450,29 € (bod 3 výroku nálezu).

52. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť a vykonateľnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania pred ústavným súdom (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).